Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

VODIČ ZA STUDENTE · 2026

Odgovorno korištenje umjetne inteligencije

na Sveučilištu u Zadru

Umjetna inteligencija postala je dio svakodnevnog studiranja. Može pomoći u učenju, istraživanju i pisanju radova, ali potrebno ju je upotrebljavati odgovorno.

ŠTO ĆETE PRONAĆI U VODIČU

- Što je dopušteno
- Akademski integritet
- Pisanje dobrih upita
- Zaštita podataka
- Najčešće pogreške

01 Što je umjetna inteligencija?

Umjetna inteligencija (UI) jedna je od ključnih tehnologija suvremenog digitalnog društva, s rastućim utjecajem na obrazovanje, znanstvenoistraživački rad i profesionalne prakse.

Sveučilište u Zadru prepoznaje potencijal UI za unapređenje kvalitete poučavanja, učenja, istraživanja i upravljanja, uz istodobno uvažavanje etičkih, pravnih, društvenih i pedagoških aspekata, kao i praktičnih ograničenja i rizika koje njezina primjena može donijeti.

> UI označava računalne sustave koji mogu stvarati tekst, slike, zvuk, video ili kod te pomagati u analizi podataka, **ali ne može biti zamjena za vlastito razumijevanje, kritičko promišljanje i autorstvo.**

UI nije zamjena za znanje, ali može:

- objasniti pojmove i složene koncepte
- dati primjere
- sažeti bilješke ili tekstove
- pomoći organizirati učenje (plan učenja)
- predložiti literaturu
- pomoći u pisanju i provjeri koda
- pomoći pri učenju stranih jezika
- generirati ilustracije
- pripremiti kvizove za samoprovjeru
- razraditi ideje i strukturirati rad
- poboljšati jezičnu i stilsku kvalitetu
- prevesti i objasniti strane tekstove
- analizirati i vizualizirati podatke
- izraditi tablice, grafikone i dijagrame
- pripremiti prezentacije

02 Nisu svi UI alati isti

Iza istog sučelja za razgovor mogu raditi tri vrlo različita načina rada. O tome ovisi odakle dolazi odgovor, koliko mu smijete vjerovati i što morate provjeriti.

1 Standardni jezični model

LLM

Odgovara isključivo iz onoga što je naučio tijekom treniranja. Ništa ne pretražuje.

ChatGPT, Claude ili Gemini bez pretraživanja weba

razgovor bez priloženih dokumenata

DOBRO ZA

- objašnjavanje pojmova
- jezičnu doradu i prijevod
- brainstorming i strukturu rada

PRIPAZITE

- znanje ima datum zastare
- može izmisliti izvore i citate
- ne može sam provjeriti činjenice

2 Model s dohvaćanjem izvora

RAG

Prije odgovora pretraži web ili vaše dokumente i odgovor temelji na pronađenom.

ChatGPT s pretraživanjem

Gemini s Google pretraživanjem

Claude s pretraživanjem ili projektima

NotebookLM

Perplexity

DOBRO ZA

- aktualne informacije
- odgovore s poveznicama na izvore
- rad s vlastitim bilješkama i literaturom

PRIPAZITE

- odgovor je dobar koliko i izvori
- izvor može biti krivo protumačen
- svaki citat otvorite i provjerite

3 Agentni UI

AGENTIC AI

Samostalno planira i izvodi niz koraka: pretražuje, otvara stranice, piše i pokreće kod, koristi druge alate.

ChatGPT agent

Deep Research (ChatGPT, Gemini, Claude)

Claude Code

Gemini u Chromeu

DOBRO ZA

- složene zadatke u više koraka
- opsežno pretraživanje literature
- obradu podataka i izradu koda

PRIPAZITE

- teže je pratiti što je točno napravljeno
- pogreška u jednom koraku prenosi se dalje
- oprez s pristupom e-pošti, računima i datotekama

Isti alat može raditi na sva tri načina. ChatGPT, Claude, Gemini i drugi alati UI dostupni na tržištu ponašaju se kao običan model, RAG ili agent, ovisno o tome jeste li uključili pretraživanje, priložili dokumente ili pokrenuli agenta.

03 Što je dopušteno?

Dozvoljeno je koristiti UI za:

- objašnjenje gradiva
- sažimanje vlastitih bilježaka i dopuštenih materijala
- provjeru gramatike
- brainstorming i nove ideje
- pripremu prezentacije
- izradu plana učenja
- pomoć pri programiranju
- prijevod
- izradu pitanja i kvizova za vježbanje

Zašto je ovo dopušteno?

Navedeni načini korištenja podupiru proces učenja, ali ga ne zamjenjuju. UI može pomoći u razumijevanju gradiva, organizaciji učenja, razvijanju ideja ili poboljšanju kvalitete rada, no student i dalje mora samostalno analizirati informacije, donositi zaključke, provjeravati točnost sadržaja i preuzeti odgovornost za konačni rezultat. Takva uporaba doprinosi razvoju znanja i kompetencija te je u skladu s načelima akademskog integriteta.

PRIMJER

Student piše sažetak diplomskog rada i koristi UI za ispravak gramatike i poboljšanje jezičnog stila, a ključne ideje i sadržaj ostaju autentično njegovi.

Ako niste sigurni, pitajte nastavnika.

04 Što nije dopušteno?

Neprimjereno je svako korištenje koje zamjenjuje vaš vlastiti misaoni napor i samostalni rad. To osobito uključuje:

- predati UI tekst kao vlastiti
- koristiti UI tijekom ispita (ako nije dopušteno)
- prikriti korištenje UI (netransparentno korištenje)
- navoditi UI alat kao autora ili suautora
- unositi osobne ili osjetljive podatke u UI
- koristiti UI protivno pravilima kolegija

TKO JE ODGOVORAN?

Uvijek korisnik.

Ako UI napravi pogrešku, odgovornost je i dalje isključivo na korisniku.

UI ponekad griješi pa može:

- izmisliti znanstveni članak
- izmisliti autora
- pogriješiti u računanju
- dati zastarjele informacije
- navesti netočan zakon ili stavak
- pogrešno interpretirati rezultate istraživanja

PRIMJER

U završnom radu student u „Zahvalama" navodi: „Ovaj je rad suautorstvo mene i ChatGPT-ja." Međutim, UI nema ni autorska prava ni odgovornost pa ne može biti autor rada.

Provjerite sve što UI generira.

05 Kako provjeriti odgovor koji daje UI?

Prije nego prihvatite odgovor, postavite ova pitanja:

1. Koje je izvore UI koristila?
2. Jesu li ti izvori javno dostupni?
3. Postoje li uopće?
4. Jesu li relevantni?
5. Tko je prvi pisao o ovoj temi?
6. Mogu li provjeriti ove informacije?
7. Je li odgovor logičan?
8. Slaže li se s literaturom?

Ako na neko od ovih pitanja ne možete odgovoriti, ne oslanjajte se na taj odgovor.

06

Kako koristiti UI za učenje?

Koristite UI kao tutora koji vas vodi do rješenja, a ne kao alat koji rješava umjesto vas.

Dobar upit sadrži četiri elementa:

1 Jasna uputa
Konkretan zadatak ili naredba: jasan glagol koji opisuje radnju koju želite.

2 Kontekst
Informacije koje usmjeravaju model, npr. persona: uloga, razina znanja, perspektiva.

3 Ulazni podaci
Tekst, članak ili materijal koji UI treba obraditi.

4 Željeni izlaz
Vrsta ili format željenog rezultata.

PRIMJER DOBROG UPITA

„Ponašaj se kao knjižničar koji radi sa studentima informacijskih znanosti i objasni pojam **metapodatka**. Kontekst: studenti 1. godine. Uključi primjere iz knjižničnih kataloga i digitalnih repozitorija. Format: 1 paragraf + 3 primjera."

✓ uputa ✓ persona ✓ kontekst ✓ format izlaza

Detaljnije upute za pisanje upita (MIT Sloan) ↗

Odaberite alat koji odgovara zadatku

Nisu svi alati jednako prikladni. Provjerite podržava li alat ono što trebate: obradu teksta, koda, slika ili analizu podataka.

Svaki kolegij ima svoja pravila

Nastavnik određuje:

- smije li se koristiti UI
- kako i u kojem opsegu
- mora li se korištenje prijaviti

→ **Provjerite izvedbeni plan ili pitajte nastavnika.**

UMJESTO

„Napiši seminar."

ILI

„Riješi mi ovaj zadatak."

- → Objasni ovu teoriju kao da sam student prve godine diplomskog studija…
- → Postavljaj mi pitanja dok ne naučim gradivo.
- → Ovo je moj postupak rješavanja. Pokaži mi gdje sam pogriješio/la i kako mogu poboljšati rješenje.
- → Daj mi tri slična zadatka na ovu temu, a ja ću ih pokušati riješiti sam/a.
- → Preteško mi je (ili prelagano). Sastavi jednostavniju (ili zahtjevniju) verziju ovog zadatka.
- → U privitku su zadatci s prošlih ispita. Sastavi mi novi ispit za vježbu.

07 Zaštitite svoje podatke

Nemojte unositi:

- OIB, lozinke i korisnička imena
- osobne podatke i radove drugih osoba
- povjerljive dokumente
- brojeve kartica
- neobjavljene znanstvene rezultate

Trebate UI za osjetljive ili povjerljive podatke?

Podatke nije potrebno unositi u alat UI. Dovoljno je opisati problem i zatražiti pomoć pri pisanju programa (npr. u Pythonu) koji obrađuje podatke na vašem računalu. **Stvarni podatci nikad ne napuštaju vaše računalo.**

1
Opišite problem
Navedite strukturu podataka (nazive stupaca, vrstu podataka), bez stvarnih vrijednosti.

2
Zatražite kod
Zatražite program koji radi obradu koju trebate.

3
Pokrenite ga lokalno
Program pokrenite na svom računalu nad stvarnim podatcima.

4
Kod greške, samo poruka
U alat unesite samo poruku o grešci, ne podatke. Provjerite da ih poruka ne sadrži.

„Imam Excel tablicu sa stupcima *ime, prezime, JMBAG, kolegij, ocjena*. Napiši Python skriptu koja izračuna prosječnu ocjenu po kolegiju i spremi rezultat u novu tablicu bez osobnih podataka."

Drugi je način korištenje lokalnih modela i institucionalnih rješenja koja podatke ne šalju na vanjske poslužitelje.

KORISNI IZVORI

Vodič za pokretanje lokalnih UI modela
friendlytechguide.blogspot.com

Zaštita osobnih podataka (AZVO)
azvo.hr/propisi/zastita-osobnih-podataka

TRANSPARENTNOST

Trebam li napisati da sam koristio/la UI?

✓ Da, ako je UI značajno pridonio radu.

ŠTO DOKUMENTACIJA MORA SADRŽAVATI

1. **Naziv alata:** koji je alat UI-ja korišten (npr. ChatGPT, Copilot, DALL·E).
2. **Način korištenja:** u kojim je dijelovima rada alat korišten i koliko je pridonio izradi.
3. **Osobni kritički osvrt:** procjena točnosti, korisnosti i ograničenja dobivenog rezultata.
4. **Zapisi komunikacije:** sačuvani upiti i odgovori, koje na zahtjev nastavnika treba moći predočiti.

PRIMJERI NAVOĐENJA

> *„Tijekom izrade rada korišten je ChatGPT (OpenAI) za pomoć pri strukturiranju teksta i jezičnoj doradi. Sav sadržaj provjeren je i odgovornost za konačni tekst snosi autor."*

> *„Slika je autorska ilustracija izrađena uz pomoć alata ChatGPT/OpenAI, prema uputama autora. Konačni prikaz pregledao je i odobrio autor rada. Izvor: autorska ilustracija izrađena uz pomoć generativne umjetne inteligencije."*

08 UI i akademska čestitost

Samo korištenje UI nije nužno varanje.

VARANJE JE:

- × prikrivanje korištenja UI
- × lažno prikazivanje autorstva
- × korištenje UI protivno pravilima kolegija
- × predaja rada koji student ne razumije ili ne zna objasniti

Alati za detekciju generiranog sadržaja ne smiju biti jedini dokaz nedozvoljenog korištenja UI. Ako nastavnik posumnja na neprimjereno korištenje, može zatražiti dodatna objašnjenja o načinu izrade rada, koja je student dužan pružiti.

09 Jesam li koristio/la UI odgovorno?

PRIJE PREDAJE RADA, PROVJERI:

- [x] Razumijem sve što piše u radu
- [x] Provjerio/la sam činjenice
- [x] Provjerio/la sam izvore
- [x] Nisam unosio/la povjerljive podatke
- [x] Poštovao/la sam pravila kolegija
- [x] Po potrebi sam naveo/la korištenje UI
- [x] Mogu usmeno objasniti sve što sam napisao/la
- [x] Mogu objasniti kako sam došao/la do rješenja i zašto sam odabrao/la baš taj pristup

PROMIŠLJAJTE VLASTITO UČENJE

UI možete koristiti kao alat koji vam pomaže promišljati vlastiti način razmišljanja. To može znatno unaprijediti proces i ishode vašeg učenja.

> → Ovako sam pristupio/la zadatku. Postavi mi pitanja koja će mi pomoći uočiti gdje mi razmišljanje zapinje.
> → Koje sam pretpostavke u ovom rješenju uzeo/la zdravo za gotovo?
> → Na temelju mojih pogrešaka, što bih trebao/la drukčije učiti?

ZAKLJUČAK

UI može biti izvrstan pomoćnik.

Ali...

ne može učiti umjesto studenta.

Najvrjedniji dio studiranja nije tekst koji predate, nego **znanje koje steknete.**

Izdavač: Sveučilište u Zadru

Izradili: Jurica Grzunov, Krešimir Jakšić, Izabela Kozić, Marijana Miočić, Marina Parčina, Anita Pavić Pintarić, Marko Šarlija, Željka Tomasović

Zadar, 2026. · www.unizd.hr

Ovo vizualno rješenje ostvareno je korištenjem Claude Design alata, na način da prati vizualni identitet Sveučilišta u Zadru, a sadržajem je odraz Politike korištenja umjetne inteligencije na Sveučilištu u Zadru.